

Скородинський Н.А., Мацей К.П.
студенти бакалаврату;

Фірман В.М.
*кандидат технічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ФІНАНСУВАННЯ
ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

Ефективно діючий та збалансований ринок праці є запорукою сталого соціально-економічного розвитку суспільства, підвищення рівня життя громадян, збагачення соціального і трудового потенціалу працівників в будь-якій державі.

Законодавчі підстави для фінансування охорони праці передбачені у Кодексі законів про працю України (КЗпП), Законах України «Про охорону праці», «Про колективні договори і угоди»,

«Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».

План заходів щодо охорони праці включається до колективного договору. Для проведення заходів по охороні праці виділяються у встановленому порядку кошти і необхідні матеріали.

На підприємствах фінансування заходів з охорони праці може проводитись, зазвичай за рахунок: виробничих витрат (матеріальні витрати на удосконалення технології та організації виробництва, підтримку основних виробничих фондів у робочому стані, утримання засобів колективного захисту та ін.); амортизації основних фондів; капітальних вкладень; банківського кредиту; кошторису затрат бюджетних організацій і установ; фонду охорони праці.

Визначено, що до витрат на охорону праці залучаються кошти, витрачені на: приведення основних фондів у відповідність з вимогами нормативно правових актів з охорони праці щодо: механізації важких та інших робіт; захисту працюючих від ураження електричним струмом, дії статичної електрики та розрядів блискавок; діючого технологічного та іншого виробничого обладнання; впровадження в умовах діючого виробництва автоматизованих інформаційних систем охорони праці, систем аналізу та прогнозування аварійних ситуацій; т.д. [1].

Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності [6]. Охорону праці на підприємстві можна характеризувати багатьма показниками, у тому числі кількістю потерпілих від нещасних випадків/гострих професійних захворювань на виробництві. Протягом 2018–2020 рр. спостерігається негативна тенденція до збільшення кількості потерпілих від нещасних випадків/гострих професійних захворювань на виробництві та кількості нещасних випадків зі смертельними наслідками (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка кількості потерпілих від нещасних випадків/гострих професійних захворювань на виробництві, в тому числі зі смертельними наслідками протягом 2018–2020 рр.

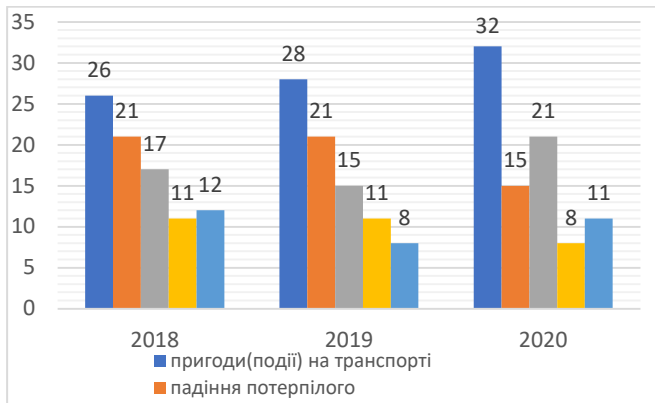
	Кількість потерпілих			Зміна (%)	
	2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
від нещасних випадків/гострих професійних захворювань на виробництві	4805	4394	6646	-8,6	51,3
в тому числі померлих	350	410	393	17,1	4,1

Джерело: розроблено авторами за даними [2–3]

За 2019 рік у порівнянні з 2018 роком кількість потерпілих зменшилась на 8,6% (з 4805 до 4394), кількість смертельно травмованих осіб збільшилась на 17,1% (з 350 до 410). За 2020 рік робочими органами виконавчої дирекції Фонду зареєстровано 6646 (з них 393 смертельно) потерпілих від нещасних випадків/гострих професійних захворювань на виробництві [2–3].

Збільшення суми страхових виплат по тимчасовій втраті працездатності внаслідок нещасних випадків на виробництві Фонду загальнообов'язкового соціального страхування також свідчить про недостатнє фінансування охорони праці вітчизняними підприємцями. Тільки за 2019 рік сума страхових виплат по тимчасовій втраті працездатності внаслідок нещасних випадків на виробництві зросла на 22,1% порівняно з 2018 роком (з 104,8 млн грн до 128,0 млн грн), що не дивно сума даних страхових виплат також значно зросла і у 2020 році до 138,0 млн грн, що на 7,9% більше, ніж у 2019 році [2].

Найбільше подій, що призвели до нещасних випадків зі смертельними наслідками протягом 2018–2020 рр. це в основному події (пригоди) на транспорті, падіння, обрушення, обвал предметів, ураження електричним струмом, падіння потерпілого та дії деталей, що рухаються, про що свідчать дані, зображені на рис.1, що свідчить про недостатнє фінансування організаційних та технічних заходів задля належного безпечного рівня праці на виробництві.

Рис. 1. Динаміка подій, що призвели до нещасних випадків зі смертельними наслідками на виробництві протягом 2018–2020 рр.

Джерело: розроблено авторами за даними [2–3]

Діюча система управління охороною праці в Україні бажає вдосконалення, про що свідчить рівень кількості потерпілих від нещасних випадків/гострих захворювань на підприємствах України. Незадовільний стан умов і системи охорони праці обумовлено низьким рівнем фінансування заходів з охорони праці, недосконалістю та неефективністю управління охороною праці; слабким впровадженням економічних методів управління охороною праці; низькою якістю планування та договірного регулювання охорони праці.

Отже, підсумовуючи вище сказане, вирішення проблем покращення стану системи охорони праці потребує комплексного підходу, який передбачає розробку та реалізацію низки заходів на рівні як держави так і суб'єктів трудових відносин задля збереженні належного фізичного стану працівників, що нерозривно пов'язано з економічним і соціальним благополуччям й самого роботодавців.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України в редакції від 14.08.2021, підстава – 1667-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

2. Статистичні дані Фонду загальнообов'язкового соціального страхування. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/category/919872>
3. Статистичні дані Державної служби України з питань праці. URL: <https://dsp.gov.ua/category/hromadianam/dostup-do-publichnoi-informatsii/>
4. Ронська О. Г., Пушкар М.С. Сучасний стан охорони праці та її фінансування. Тернопільський Національний економічний університет, 2011. С. 1–6. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/14390/1/%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%202.pdf>
5. Курепін В.М. Формування інформаційно-облікового забезпечення фінансування заходів з охорони праці на підприємстві. Миколаїв, 2020. С. 57–61.
6. Закон України про охорону праці в редакції від 14.08.2021, підстава – № 1667-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>